

Słowo wstępu

Edukacja ma charakter uniwersalny i zarazem specyficzny. Uniwersalność edukacji określają powszechność, wartość i znaczenie. Jej specyfika to różnorodność działań, perspektyw i celów przy jednorodności podmiotu i celu. Rola edukacji tkwi w działaniach podejmowanych w stałym rozwoju człowieka i społeczeństw, w perspektywach jego przyszłości i jakości jego życia. Perspektywy te, jak też działania są wpisane w napięcia towarzyszące zmianom współczesnego świata. Są to napięcia między tym, co globalne, a tym, co lokalne, stawiające edukację wobec odniesień do korzeni wspólnot lokalnych i procesów globalizacji. Napięcia między duchowością i materialnością, tradycją a nowoczesnością, między rozwojem wiedzy a zdolnością do jej przyswojenia przez człowieka. Dla współczesnej szkoły i nauczyciela odczuwalne staje się coraz wyraźniej napięcie między działaniem perspektywicznym a działaniem doraźnym. Skutkiem tych napięć jest nieuchronność i konieczność różnorodności edukacyjnych perspektyw i działań.

Na napięcia te wskazał pod koniec ubiegłego wieku Raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji ds. Edukacji dla XXI wieku pt. Edukacja – jest w niej ukryty skarb (1996), w którym opisano wyzwania, konteksty różnorodności aktywności edukacyjnej człowieka i jej rezultaty indywidualne, społeczne i globalne, jakie są udziałem edukacji naszych czasów.

Gdy podmiotem edukacji jest dziecko oraz wsparcie jego rozwoju, spektrum działań i perspektyw oraz różnorodność kontekstów edukacyjnych działań stają się szczególne. Owa złożoność i zróżnicowanie zarówno działań, jak i perspektyw wpisują się we wskazane wcześniej napięcia, z wyraźnym punktem odniesienia, którym jest dziecko i zmiany w nim się dokonywające, pomimo transgraniczności i odmienności obszarów badań i analiz.

Stąd zamysł publikacji, w której Autorzy tekstów podjęli się tematyki oddającej ową złożoność, sytuując się między perspektywicznymi rozważaniami i studiami nad edukacją dziecka a demonstracją i analizą problemów i sytuacji edukacyjnych w kontekście działań i relacji między nauczycielem i uczniem. Za szczególnie znaczące dla edukacji uznano wskazania związku między strukturami i funkcjami procesu a wartościami uniwersalnymi w kontekście kultury, tradycji (Wojciech Kojs), perspektyw edukacji przyszłości (Erich Petlák), jakością wczesnej edukacji (Irena Adamek), oczekiwań i rezultatów edukacyjnych (Eugenia Rostańska), a także specyfiki edukacji wczesnoszkolnej (Milena Lipnická, Beata Oelszlaeger-Kosturek). W przedstawionych artykułach zostały również problemy wyodrębnione specyfiki procesu uczenia się dziecka (Milena Lipnická, Katarzyna Wójcik, Bożena Marzec, Anna Podgórska, Beata Podgórska).

Istotny dla działań edukacyjnych problem, jakim jest bezpieczeństwo rozwijającego się człowieka i jego przyszłości, został wskazany i analizowany w perspektywie globalnej, (Zbigniew Zioło, Piotr Kolmann, ks. Michał Borda, ks. Rafał Mosoń, Anna Podgórska, Beata Podgórska). Oddaje to znaczenie analiz kontekstów i związków między edukacją i szeroko rozumianym bezpieczeństwem współczesnego człowieka.

Uszczegółowieniem przedstawionych analiz są artykuły odnoszące się do funkcji nauczyciela i jego zadań w edukacji dziecka (Mirośław Kisiel, Leszek Pawelski, Dagmar Strmeňová, Katarína Tišťanová, Oľga Brozmanová) oraz do transedukacyjnych zadań w procesie kształcenia (Ružena Čiliaková, Alena Doušková, Ivana Ivanová, Barbara Nawolska, Joanna Źądło-Treder, Renata Raszka, Marta Mucha, Katarzyna Gerlecka, Justyna Ziętek-Smoczyńska).

Za znaczący warunek edukacji Autorzy uznali zdrowie dziecka, a także cechy opieki i szczególnej troski o jego rozwój (Irmina Zioło, Marta Motow-Czyż, Aneta Orczyk, Marek Orczyk, Gabriela Siváková, Mariana Cabanová, Iwona Łukasiewicz, Jadwiga Gluźniewicz, Marta Ir, Katarzyna Lato-Pawłowska). Teksty autorskie uzupełniają szczegółowe egzemplifikacje badawcze i działaniowe, odnoszące się do przedstawionych problemów, a w zamysłach autorskich stanowiące podstawę do dalszych badań i rozważań nad złożonością i znaczeniem edukacji.

Oddajemy publikację *Edukacja dziecka. Różnorodność perspektyw i działań* do rąk pedagogów, nauczycieli i tych wszystkich Czytelników, którzy poszukując odpowiedzi na pytanie o działania i perspektywy edukacji, w aspekcie jej złożoności, wielorakości systemów i miejsc, programów, aspektów analiz i napięć, przyjmują jako wyróżnik wskazanie należytego miejsca w edukacji dla każdego dziecka i jego rozwoju.

*Eugenia Rostańska,
Bożena Marzec, Katarzyna Wójcik*